

Scenariusz warsztatów dla młodzieży z tematyki odpowiedzialnej konsumpcji i fair trade

– skomponowany w ramach projektu „NaPrawa Zwrot!”
przez grupę nieformalną Studio Pozytywnych Zmian.

Wszystkie trzy scenariusze opracowywaliśmy z głównym założeniem wykorzystania i wypróbowania ich w trakcie realizowania projektu „NaPrawa Zwrot!” - podczas przeprowadzonych przez nas po raz pierwszy warsztatów z młodzieżą w wieku ponadgimnazjalnym z mniejszej miejscowości. Wyjściowo zakładaliśmy także, że wypracowane scenariusze będą stanowiły gotowy materiał do stosowania podczas zajęć z młodzieżą także dla innych początkujących osób zainteresowanych tematyką i pragnących włączyć metody aktywne w swoje działania edukacyjne. Z perspektywy całego procesu uczenia się w projekcie – uczestniczenia w naszych szkoleniach wewnętrznych, tworzenia scenariuszy i przygotowywania warsztatów - widzimy jednak, że wypracowywaliśmy te „narzędzia” nie jako zupełnie początkujące osoby. Dlatego ważne jest dla nas, aby przybliżyć zainteresowanym na czym bazowaliśmy – jeśli chodzi o naszą wiedzę, postawy i umiejętności – i co według nas należy wziąć pod uwagę przy decydowaniu się na samodzielne przeprowadzenie zajęć o tematyce praw człowieka.

Przed wszystkim w dużym stopniu bazowaliśmy na naszej wiedzy na temat zagadnień związanych z ochroną praw człowieka, wiedzy na temat zagadnień dotyczących stereotypów i uprzedzeń, mechanizmów wykluczenia, rodzajów dyskryminacji i sposobów im przeciwdziałania. Wiedzę jak i nasze postawy większość z nas miała okazję kształtować wcześniej przez kilka lat, działając w organizacjach pozarządowych zajmujących się podobną tematyką, uczestnicząc w warsztatach i szkoleniach antidyskryminacyjnych, oglądając wiele filmów dokumentalnych poruszających różne obszary tematyki praw człowieka, czy zapoznając się z publikacjami edukacyjnymi lub też naukowymi odwołującymi się do poszanowania różnorodności społeczno-kulturowej. Tak też miała okazję kształtować się w nas pewnego rodzaju wrażliwość na przejawy dyskryminacji (np. w języku używanym na co dzień) i poszukiwanie sposobów radzenia sobie z nimi.

Z perspektywy całego procesu uczenia się pracy trenerskiej w ramach projektu „NaPrawa Zwrot!” dostrzegamy jak wiele kompetencji potrzebnych jest profesjonalnemu/-ej trenerowi/trenerce zajmującemu/zajmującej się edukacją o prawach człowieka. Choć nasze warsztaty przeprowadzone według przedstawionych poniżej scenariuszy przebiegły pomyślnie :-D i nasze kompetencje (jako osób chcących zajmować się edukacją o podobnej tematyce) wzrosły, zdajemy sobie sprawę, że kompetencje trenerskie rozwija się przez lata, a nam w dużej mierze pomógł też nasz entuzjazm.

Grupa nieformalna Studio Pozytywnych Zmian z Krakowa

(Łączny czas: max 180 minut)

- Przywitanie się i przedstawienie siebie i projektu, rozdanie taśmy i markera z prośbą o przyklejenie swojego imienia/ ksywy/tego jak osoba chciałaby aby się do niej zwracano w widocznym miejscu.
- **Zebranie oczekiwań i obaw (Czas: ok. 10 minut)**
Cel: *poznanie oczekiwań i obaw związanych z zajęciami, umożliwienie prowadzącym odniesienia się do oczekiwań i obaw, zebranie informacji wprowadzających do kolejnego ćwiczenia (kontraktu)*
 - Rozklejamy flipcharty z napisami „oczekiwania” i „obawy”,
 - Rozdajemy kolorowe post-ity i wyjaśniamy, że na jednym kolorze piszemy oczekiwania związane z zajęciami, a na drugim to, co może nam przeszkodzić, obawy itp. **(ok. 5 minut)**
 - Następnie prosimy o przyklejenie karteczek w odpowiednich miejscach, a osoba prowadząca odczytuje i omawia to, co zaproponowały osoby uczestniczące (OU).
- **Kontrakt (Czas: ok. 5 minut)**
Cel: *ustalenie zasad pracy z grupą podczas zajęć, zbudowanie dobrych relacji i zaufania pomiędzy OU oraz OU i OP, zmobilizowanie do przestrzegania wspólnie ustalonych zasad, przeciwdziałanie temu co OU wymieniły jako obawy w poprzednim ćwiczeniu*
 - rozwieszamy przygotowany wstępnie wcześniej schemat - kilka przykładowych propozycji, pytamy czy się na nie zgadzają
 - prosimy OU o podawanie swoich propozycji kolejnych punktów, za każdym razem pytając czy na pewno wszyscy się zgadzają
 - Dyskrecja (nic nie wychodzi poza)
 - Nie ma głupich wypowiedzi
 - Każdy mówi w swoim imieniu
 - Nie przerywamy sobie
 - Propozycje OU itd.

Część proponujemy na bieżąco, na podstawie, tego co pojawiło się w obawach i oczekiwaniach.

- **Portret Picassa + Linia życia (Czas: ok. 20-30 minut)**

Cel: *integracja grupy, stworzenie swobodnej atmosfery, zainicjowanie kontaktów pomiędzy OU, poznanie doświadczeń OU związanych z tematyką praw człowieka itp. przełamanie barier związanych z mówieniem o sobie na forum*

Dzielimy grupę na pary (np. odliczamy do pięciu, jeśli jest 10 osób), każdej osobie wręczamy kartkę i marker, prosimy aby OU usiadły w parach naprzeciwko siebie.

Następnie każda osoba ma za zadanie zastanowić się nad trzema najważniejszymi wydarzeniami z jej życia, związanymi z prawami człowieka, (ale tak jak im się wydaje, ich skojarzenia - nie wyjaśniamy dużo), a na kartce rysuje oś czasu i zaznacza na niej te wydarzenia wraz z krótkim opisem/rysunkiem itp. **(ok. 5-10 minut)**

Prosimy aby OU wymieniły się w parach kartkami i na odwrocie podpisały kartkę imieniem drugiej osoby z pary. Następnie wyjaśniamy zadanie: należy narysować portret drugiej osoby bez patrzenia na kartkę, a cały czas patrząc na rysowaną osobę. W trakcie rysowania pary opowiadają sobie o swoich liniach życia. Zaznaczamy, że potem opowiemy grupie o tym, czego się dowiedzieliśmy o drugiej osobie **(ok. 5-10 minut)**

Po upływie wyznaczonego czasu prosimy by OU usiadły w kręgu i po kolei zaprezentowały portrety swojej partnerki/a z pary, krótko opowiadając to czego się o niej dowiedziały.

- **Ubrania i metki (Czas: ok. 30 minut)**

Cel: *refleksja na temat własnej świadomości konsumenckiej oraz nawyków konsum. (odzież), uświadomienie co mogą mieć wspólnego konsumpcja z prawami człowieka, wprowadzenie do tematyki.*

- OP dzielą OU na 2 grupy (po 5 osób). OP prezentują 8 ubrań chwając ich zalety (na razie nie mówią nic o markach ubrań).

- OP rozdają po 4 ubrania każdej z grup, grupy mają za zadanie jak najszybciej podać marki ubrań (sprawdzają metki); po chwili OP na forum sprawdzają na forum czy wszyscy już wiedzą i wymieniamy razem wszystkie marki (8 marek)

- OP proszą żeby teraz OU sprawdziły czy wiedzą gdzie wszystkie te ubrania zostały wyprodukowane? „W Polsce? W USA?...” OU sprawdzają metki – OP zapisują podane kraje na papierze flipchart / na tablicy.

- OP wręczają następnie zadanie na kartkach (materiał pomocniczy) – grupy mają za zadanie dopasować etykiety z poszczególnymi markami do wycinków informacji dot. produkcji ubrań dla poszczególnych firm (5 wycinków dla każdej z grup – 6 marek, więcej niż 1 poprawna odpowiedź...

– Sprawdzamy czytając na forum -OU czytają – my uzupełniamy o więcej nazw marek. Pytamy OU jakie są ich wrażenia.

– (ewentualnie) wyświetlamy krótki filmik http://www.youtube.com/watch?v=2nAe4_b9itk (warunki pracy w sweatshopach Nike)

- **Gra symulacyjna Banan (45 minut)**

Cel: *ocena sytuacji rolników i producentów z krajów globalnego południa, wyjaśnienie i zrozumienie pojęcia 'sprawiedliwy handel'*

- Dzielimy OU na 5 grup (po 2 osoby w grupie) i przydzielamy grupom role: pracownika plantacji, właściciela plantacji, przewoźnika, importera i właściciela sklepu. Każda z grup dostaje kartę roli i po kolei odczytuje informacje w niej zawarte (karty ról w osobnym załączniku).

- OP pokazują 1 banana, który w założeniu kosztuje 1zł i tłumaczą, że zadaniem każdej z grup jest ustalenie jaka procentowa część dochodu ze sprzedaży takiego banana jej przypada, biorąc pod uwagę pracę jaką wkładają i koszty jakie muszą ponieść.

- Grupy przedstawiają swoje propozycje, a następnie negocjują odpowiedni podział próbując uzyskać łącznie sumę 1 zł.

- OP przedstawiają jak taki podział wygląda w rzeczywistości (slajd w prezentacji – slajd 1banan, potem slajd 2 jeansy) **(czas: 20 minut łącznie)**

- wspólnie dyskutujemy na temat sytuacji producentów i rolników w krajach globalnego południa (jak czują się pracownicy, czy mogą dostać większe wynagrodzenie i jak to zrobić, żeby podział był bardziej sprawiedliwy, co możemy zrobić my jako konsumenci? Czy bylibyśmy w stanie zapłacić więcej za banany i inne towary jeśli mielibyśmy gwarancję sprawiedliwego dochodu dla pracowników?)

- następnie OU na małych karteczkach mają za zadanie dokończyć zdanie „Sprawiedliwy Handel to...”

Wszystkie osoby przyklejają swoje karteczki na duży arkusz papieru do flipchart'a, na którym jest już logo Fairtrade. OP omawiają zasady i cele Sprawiedliwego Handlu (materiał pomocniczy dla OP + slajdy w prezentacji – slajdy nr 3,4,5). **(kolejne 25 minut)**

- **'Slavery Footprint' (20 minut) (ćw. opcjonalnie, jeśli w sali jest dostęp do Internetu)**

Cel: *uświadczenie konsekwencji naszych wyborów konsumenckich (w szerokim zakresie), wpływu jaki mają na życie osób z krajów globalnego południa, kształtowanie postawy zrozumienia i szacunku w stosunku do innych osób (bez względu na etniczność i status społeczny)*

Ćwiczenie przeprowadzane w oparciu o gotową aplikację internetową w języku angielskim, stworzoną przez amerykańską organizację Fair-Trade Fund.

Pokazuje ślad niewolnictwa jaki dana osoba pozostawia po sobie swoimi przyzwyczajeniami konsumenckimi.

OP uruchamia aplikację <http://slaveryfootprint.org/> wybiera 1 ochotnika / ochotniczkę z OU.

Osoba zgłaszająca się podaje ilość produktów, które zazwyczaj wybiera oraz których używa codziennie. Razem przechodzimy wszystkie etapy ćwiczenia, wszystkie OU mogą pomagać w procesie. Wynikiem jest liczba osób, które pracują niewolniczo na daną osobę. OP podczas kolejnych kroków czyta na głos polecenia, tłumaczy angielskie nazwy produktów, tłumaczy zależności pomiędzy wyborem poszczególnych produktów a warunkami pracy/życia osób, które je wytwarzają (materiał pomocniczy dla OP poniżej)

OP pyta OU jakie są ich wrażenia, jakie powiązanie OU widzą pomiędzy wirtualnym ćwiczeniem a codziennym życiem w swoim domu, szkole, mieście. Wnioski OP zapisuje na flipcharcie widocznym dla wszystkich.

- **Dobre nawyki + Koszulki (30 minut)**

Cel: *poznanie możliwych do nabycia pozytywnych nawyków konsumenckich, pokazanie OU ich mocy sprawczej w ich społecznościach*

- OP pytają – co w kontekście tej wiedzy można zrobić? Jak i co kupować? Jak informować innych? - zbierają propozycje, wnioski od wszystkich OU

- OP polecają wyciągnąć z teczek materiał pomocniczy (dobre rady) – omawiamy razem

- OP dzielą OU na 2 grupy i wręczają im farby i koszulki; OU mają zaprojektować i pomalować koszulkę fairtrade'ową / sprawiedliwą jaką chcieli/chciały by nosić.

- **List do siebie za pół roku (10 minut)**

Cel: *ewaluacja zajęć, spowodowanie, że OU podsumują sobie doświadczenia związane z zajęciami, stworzenie prowadzącym możliwości przypomnienia o zajęciach za kilka miesięcy*

Prosimy OU, żeby wyobraziły sobie siebie samych za pół roku. Prosimy o napisanie listu od siebie z przyszłości – biorąc pod uwagę, co rozwinęli, czego się nauczyli, co osiągnęli, w co się zaangażowali – opowiadając o tym

Wzór:

„ Drogi/Droga...

Pół roku temu byłam/byłem na warsztatach i od tego czasu...

Na zajęciach podobało mi się...

A nie podobało...

Dzięki udziałowi w nich dziś...

Najważniejsze, że po zajęciach pamiętam...

Serdecznie Cię pozdrawiam,

...”

-Rozdajemy koperty i prosimy o zaadresowanie ich (by za pół roku naprawdę je wysłać do OU!)

Opracowano na podstawie:

Kupuj Odpowiedzialnie – kampania Polskiej Zielonej Sieci
<http://www.ekonsument.pl>

'Slavery Footprint' – stworzone przez Fair-Trade Fund
<http://slaveryfootprint.org/>

„Jak zostać szkołą przyjazną Fair Trade?”, Emilia Ślimko, Maria Huma, wyd. Polska Zielona Sieć, 2008.

„Kupuj Odpowiedzialnie! Twoje pieniądze kształtują świat. Scenariusz zajęć lekcyjnych dla uczniów szkół ponadpodstawowych”, Maria Huma, Małgorzata Krzystkiewicz, Polska Zielona Sieć, 2007.

„KOMPAS. Edukacja o prawach człowieka w pracy z młodzieżą” Stowarzyszenie dla Dzieci i Młodzieży SZANSA, CODN, Warszawa 2005.

„Przeciwdziałanie dyskryminacji. Pakiet edukacyjny dla trenerów i trenerek” Lambda Warszawa 2005

Doświadczenia, wspomnienia i wnioski własne z warsztatów oraz szkoleń w projekcie NaPrawa Zwrot!